

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Юридичний факультет

Кафедра цивільно-правових дисциплін

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

СІМЕЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

підготовки бакалавра

ЛУЦЬК 2025

Силабус освітнього компонента «Сімейне право України» підготовки бакалавра

Розробник: Старчук Оксана Володимирівна, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(Кравчук В.М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол № 02 від 15 вересня 2025 р.)

Завідувач кафедри

(д.ю.н., проф. Духневич А. В.)

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
<i>Денна (очна) форма навчання</i>	Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право	Вибіркова 3
Кількість годин / кредитів: 150/5	Спеціальність: D8 Право	Рік навчання 2
ІНДЗ: €	Освітньо-професійна програма Право	Семестр 4
		Лекції 14 год. Практичні заняття 14 год.
	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота 112 год. Консультації 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання:	українська	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
<i>Заочна форма навчання</i>	Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право	Вибіркова 3
Кількість годин/ кредитів: 150/5	Спеціальність: D8 Право	Рік навчання 2
ІНДЗ: немає	Освітньо-професійна програма Право	Семестр 4
		Лекції 6 год. Практичні заняття 8 год.
	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота 118 год. Консультації 8 год.
		Форма контролю: залік

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Старчук Оксана Володимирівна
Кандидат юридичних наук
Доцент
Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Моб.тел.: 050 71 51 468
Ел. адреса: oksana-starchuk@ukr.net
Дні занять (<https://194.44.187.20/>)

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація освітнього компонента

«Сімейне право України» відноситься до вибіркових освітніх компонентів, забезпечує професійний розвиток бакалавра та спрямований на вивчення та узагальнення правового регулювання основних інститутів сімейного права України, зокрема проблем, що стосуються юридичної природу шлюбу, особистих немайнових та майнових правовідносин подружжя; батьків і дітей, а також форм влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування в Україні.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач освіти повинен *знати*: поняттєво-категоріальний апарат сімейного права України його мету, завдання, функції, принципи та систему; сутність особистих немайнових та майнових відносин суб'єктів сімейного права України та шляхи подолання законодавчих прогалів з метою удосконалення правового регулювання; основні положення судової практики з сімейного права України; технологію і організацію розв'язування задач з посиланням на нормативно-правові акти та судову практику; *вміти*: застосовувати норми сімейного законодавства при вирішенні конкретних ситуацій та складанні проєктів документів.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання освітнього компонента «Сімейне право України» є формування у майбутніх юристів основ знань про основні інститути сімейного права, їх юридичну природу та особливості реалізації, а також вивчення немайнових та майнових правовідносин між членами сім'ї: подружжям, батьками та дітьми (усиновлювачами та усиновленими), а також у визначених законом випадках – між іншими родичами та особами в Україні та за її межами.

Наукову основу освітнього компонента «Сімейне право України» становлять праці вітчизняних науковців-цивілістів, які займалися проблемою визначення юридичної природи та специфіки інститутів сімейного права України.

Основними завданням вивчення освітнього компонента “Сімейне право України” є: знання теоретичних засад сімейного права, зокрема вивчення та розуміння основних понять та категорій, які притаманні вищезазначеній навчальній дисципліні; опрацювання наукових джерел для ефективного вивчення теоретичного матеріалу; вміння використовувати теоретичний матеріал, його аналізувати та застосовувати у практичній діяльності.

3. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні компетентності

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Нормативний зміст підготовки здобувачів освіти, сформульований у термінах результатів навчання

давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (РН 5)

вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (РН 15)

використовувати комп’ютерні програми, необхідні у правничій діяльності (РН 16)

застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (РН 18)

пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (РН 19)

виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (РН 20)

готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях (РН 21)

надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (РН 22).

5. Структура освітнього компонента

Денна / очна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	Лекції	Практ.	Сам.роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Сімейні правовідносини						
Тема 1. Сімейне право – самостійна галузь права України	6	-	1	5	-	ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 2. Форми (джерела) сімейного права України	7	-	1	5	1	ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 3. Сімейні правовідносини. Здійснення та захист сімейних прав	14	1	2	10	1	ДС/РЗ/Р/5
Тема 4. Сім'я як учасник сімейних правовідносин	14	1	2	10	1	ДС/РЗ/Р/5
Тема 5. Шлюб. Недійсність шлюбу	15	2	2	10	1	ДС/РЗ/Р/5
Тема 6. Припинення шлюбу	15	2	2	10	1	ДС/РЗ/Р/5
Разом за змістовим модулем 1	71	6	10	50	5	25
Змістовий модуль 2. Особисті немайнові та майнові правовідносини суб'єктів сімейного права України						
Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя	13	1	1	10	1	ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 8. Поділ майна подружжя	12	1		10	1	
Тема 9. Сімейні договори подружжя	12	2	1	8	1	ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 10. Аліментні правовідносини та їх договірне регулювання	13	1	2	10		ДС/РЗ/Р/5
Тема 11. Визначення походження дітей	12	-	1	10	1	ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 12. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей	7	1	1	5		ДС/РЗ/Р/2,5
Тема 13. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	10	2	2	5	1	ДС/РЗ/Р/5
Разом за змістовим модулем 2	79	8	8	60	5	20
ІНДЗ						15
Контрольна робота 1						20
Контрольна робота 2						20
Всього годин / балів	150	14	18	108	10	100

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю / Бали
	Усього	Лекції	Практ.	Сам.роб.	Конс.	
Змістовий модуль 1. Сімейні правовідносини						
Тема 1. Сімейне право – самостійна галузь права України	9	-	1	7	1	
Тема 2. Форми (джерела) сімейного права України	12	-	1	10	1	
Тема 3. Сімейні правовідносини. Здійснення та захист сімейних прав	8	1	1	5	1	ДС/РЗ/Р/10
Тема 4. Сім'я як учасник сімейних правовідносин	13	1	1	10	1	ДС/РЗ/Р/10
Тема 5. Шлюб. Недійсність шлюбу	14	1	1	10	2	
Тема 6. Припинення шлюбу	14	1	1	10	2	
Разом за змістовим модулем 1	70	4	6	52	8	20
Змістовий модуль 2. Особисті немайнові та майнові правовідносини суб'єктів сімейного права України						
Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя	9	1	1	6	1	ДС/РЗ/Р/10
Тема 8. Поділ майна подружжя	14	-	-	12	2	
Тема 9. Сімейні договори подружжя	13	-	1	10	2	
Тема 10. Аліментні правовідносини та їх договірне регулювання	13	-	1	10	2	
Тема 11. Визначення походження дітей	13	-	-	12	1	
Тема 12. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей	9	1	1	6	1	ДС/РЗ/Р/10
Тема 13-15. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	9	2	2	4	1	ДС/РЗ/Р/20
Разом за змістовим модулем 2	80	4	6	60	10	40
Контрольна робота						40
Всього годин / балів	150	8	12	112	18	100

Методи контролю: ДС – дискусія; РЗ – розв'язування задач; Р – реферат; КР – контрольна робота

6. Завдання для самостійного опрацювання

Завдання для самостійної роботи розробляється з урахуванням змін до законодавства та входить до плану практичного заняття кожної теми і доступні для здобувачів освіти на кафедрі та розміщені на платформі Moodle.

Окремо завдання для самостійної роботи не оцінюється, а контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання викладачем, здійснюється під час проведення практичних занять,

контрольних робіт згідно вивчених тем тощо.

ТЕМА 1: СІМЕЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ – САМОСТІЙНА ГАЛУЗЬ ПРАВА (5 год./7 год.)

Завдання 1. Провести порівняльний аналіз предмету правового регулювання сімейного та цивільного права України.

Завдання 2. Провести порівняльний аналіз методу правового регулювання сімейного та цивільного права України.

Завдання 3. Чи можна вважати ідентичними принципи сімейного права та принципи правового регулювання сімейних правовідносин ? Обґрунтуйте свою відповідь.

У яких статтях Конституції України закріплено принципи сімейного права та принципи правового регулювання сімейних правовідносин ? Наведіть приклади.

У яких інших нормативних актах закріплено принципи сімейного права? Наведіть приклади.

Завдання 4. Опрацюйте Концепцію державної сімейної політики, схвалену Постановою ВРУ від 17 вересня 1999 р. та охарактеризуйте принципи державної сімейної політики та їх види.

ТЕМА 2. ФОРМИ (ДЖЕРЕЛА) СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ (5 год./10 год.)

Завдання.

1. Поняття та види договорів у сімейному праві України.
2. Поняття та види міжнародних договорів у сімейному праві України.
3. Наведіть приклади судової практики у сімейному праві України та окресліть її значення.
4. Наведіть приклади соціальних регуляторів сімейних відносин.
5. Наведіть приклади звичаїв у сімейному праві України та їхнє значення.

ТЕМА 3. СІМЕЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ. ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТ СІМЕЙНИХ ПРАВ (10 год./5 год.)

Завдання 1. Відповідно до критеріїв поділу сімейних правовідносин у письмовій формі з посиланням на норми сімейного законодавства наведіть їх приклади.

Завдання 2. Розкрити зміст поняття зловживання сімейними правами з посиланням на чинне законодавство.

Завдання 3. Розкрийте поняття: сімейно-правовий захист; сімейно-правова відповідальність з обґрунтуваннями власних думок на основі аналізу Сімейного кодексу України, Закону України “Про охорону дитинства” та ін.

ТЕМА 4. СІМ'Я ЯК УЧАСНИК СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН (10 год. /10 год.)

Завдання 1. Порівняйте майнові наслідки перебування чоловіка та жінки у

незареєстрованому та зареєстрованому шлюбі. Визначте спільні та відмінні ознаки. Сформулюйте пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання майнових наслідків перебування фактичного чоловіка та жінки у конкубінаті.

Задача 1. Громадянка Василиха звернулася до юридичної консультації за допомогою. Олексин – чоловік, з яким вони прожили однією сім'єю 4 роки – помер. Шлюб вони не реєстрували, оскільки вважали це простою формальністю, проте прожили всі роки дружно. Кожен з них мав хороший дохід і вони придбали разом кілька цінних речей, у тому числі квартиру та авто. Після смерті чоловіка Василиха була впевнена, що вона – єдиний спадкоємець Олексина. Однак з'ясувалося, що Олексин свого часу був одружений і незважаючи на те, що фактичні стосунки з колишньою дружиною припинилися, офіційно шлюб не було розірвано. Жінка, з якою було зареєстровано шлюб, дізнавшись про смерть Олексина, подала нотаріусу заяву про прийняття спадщини як його дружина.

Яку пораду Ви надали б громадянці Василісі як юрисконсульт? Чи має вона право на майно, набуте спільно з Олексиним? Чи можливе застосування для вирішення цієї ситуації норм сімейного законодавства України? Чи обов'язково будуть застосовуватися норми Сімейного кодексу України? Норми яких законодавчих актів слід застосувати?

Задача 2. М. Шиян у березні звернулася до суду з позовом до М. Касіяна. В обґрунтування позову вона зазначила, що після розірвання в 2013 р. шлюбу з її чоловіком Касіяном вона продовжувала жити з ним однією сім'єю і вести спільний побут. У 2016 р. з метою спільного користування вони придбали автомобіль «Toyota». Після смерті в січні 2016 р. Касіяна його син від першого шлюбу О. Борисенко оформив право спадкування на автомобіль і відмовився добровільно виплатити компенсацію за її частку в спільному майні подружжя. Суддя відмовив М. Шиян у задоволенні позову, посилаючись на те, що нею пропущений строк позовної давності для пред'явлення претензій до Борисенка.

Чи правильно діяв суд? Які норми права слід застосувати при вирішенні спору між М. Шиян та Борисенком? Які обставини мав з'ясувати суд за позовом?

ТЕМА 5: ШЛЮБ. НЕДІЙСНІСТЬ ШЛЮБУ

(10 год. /10 год.)

Завдання 1.

1. Пояснити співвідношення понять «укладення шлюбу» та «державна реєстрація шлюбу».
2. Назвати органи, які здійснюють державну реєстрацію шлюбу.
3. Яке юридичне значення релігійних обрядів шлюбу в Україні?
4. Назвати умови укладення шлюбу та яким нормативно-правовим актом вони закріплені.
5. Визначити поняття та значення шлюбного віку в Україні.
6. Назвати підстави та порядок надання права на шлюб.
7. Який юридичний зміст взаємної згоди осіб на укладення шлюбу?
8. У чому полягає юридичне значення взаємної обізнаності осіб, які укладають

шлюб, про стан здоров'я один одного?

9. Назвати випадки укладення шлюбу за межами приміщень органів ДРАЦС.
10. В яких випадках допускаються відхилення від встановлених законом строків реєстрації шлюбу?
11. Які юридичні наслідки укладення шлюбу між кровними родичами?
12. Які юридичні наслідки укладення шлюбу з недієздатними особами?
13. Яке юридичне значення фактичних шлюбних стосунків в Україні?

ТЕМА 6: ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

(10 год. /10 год.)

Завдання 1. Скласти схему способів (підстав) припинення шлюбу за КпШС 1969 р. та за Сімейним кодексом України 2002 р.

Завдання 2.

1. Назвати порядок припинення шлюбу в разі смерті одного з подружжя або оголошення його померлим.
2. Перелічити осіб, які можуть ініціювати розірвання шлюбу.
3. Розкрити порядок розірвання шлюбу з недієздатною особою.
4. Які заходи може застосувати суд щодо примирення подружжя?
5. Назвати юридичні наслідки розірвання шлюбу, пов'язані з немайновими правами подружжя.
6. Назвати юридичні наслідки розірвання шлюбу, пов'язані з майновими правами подружжя.
7. З'ясувати, які правовідносини можуть зберігатися між подружжям після розірвання шлюбу.
8. Назвати умови та правові наслідки поновлення шлюбу.
9. Назвати правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.

ТЕМА 7. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ТА МАЙНОВІ ВІДНОСИНИ ПОДРУЖЖЯ

(10 год. /6 год.)

Завдання 1. Порівняти особисті немайнові права подружжя, які передбачені Кодексом про шлюб і сім'ю 1969 р. та Сімейним кодексом України 2002 р.

Завдання 2.

1. Що виступає юридичною підставою виникнення особистих немайнових і майнових прав та обов'язків подружжя?
2. На яких принципах будуються особисті немайнові правовідносини подружжя?
3. Який порядок зміни прізвища у зв'язку з укладенням шлюбу?
4. Особливості права на прізвище, одержане у шлюбі, котрий визнано недійсним.
5. Чи застосовується позовна давність в особистих немайнових правовідносинах подружжя і чому?
6. Пояснити, що таке правовий режим майна подружжя.
7. Назвати вимоги закону щодо укладення одним із подружжя угод з

- нерухомістю, яка є об'єктом спільної сумісної власності.
8. Які засоби захисту прав дружини/чоловіка у випадку укладення правочинів із розпорядження майном без її/його згоди?
  9. Розкрити юридичний зміст обов'язків подружжя, які впливають з особистих правовідносин між ними.
  10. Які види особистих немайнових прав подружжя Ви знаєте?
  11. У чому полягає зміст права подружжя на спільне вирішення питань життя сім'ї?
  12. Розкрити зміст права чоловіка та дружини на особисту свободу.
  13. Дати визначення поняття та назвати види майнових правовідносин між подружжям.
  14. Поняття та особливості договірної режиму майна подружжя в Україні.
  15. Розкрити поняття спільного сумісного майна подружжя.
  16. Назвати об'єкти спільного сумісного майна подружжя.
  17. Який порядок здійснення правомочностей власника спільного сумісного майна подружжя?
  18. Яке майно належить до об'єктів особистої приватної власності дружини/чоловіка?
  19. Які особливості правового режиму щодо професійних занять?
  20. Який порядок поділу спільного сумісного майна подружжя?

ТЕМА 8. ПОДІЛ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ

(10 год. /12 год.)

Задача 1. Громадянка Тиха звернулася за допомогою в юридичну консультацію. На прийомі вона розповіла таке. Її чоловік, з яким вона прожила 10 років, помер. Шлюб в органі ДРАЦСу вони не реєстрували, оскільки вважали це формальністю, але жили дружно, вели спільне господарство. Обидва добре заробляли і за час сумісного життя придбали багато цінних речей, зокрема двокімнатну квартиру, цінні папери (акції, облігації). На ім'я чоловіка в банк було внесено вклад, який поповнювався за рахунок їх спільних коштів. Тиха була упевнена, що після смерті чоловіка вона залишається його єдиною спадкоємицею. Проте, як з'ясувалося, заповіту чоловік не залишив. Вона знала, що померлий був колись одружений на громадянці Ломакіній, шлюб із нею не розривав, але вже багато років не жив з дружиною, а тепер Ломакіна претендує на отримання спадщини.

З посиланнями на нормативно-правові акти проаналізуйте викладені вище обставини.

Яку відповідь ви дали б громадянці Тихій?

Задача 2. Подружжя Александрових перебувало у шлюбі з січня 2014 р. Після розірвання шлюбу в червні 2022 р. Александрова звернулася до суду з позовом про поділ спільно нажитого з Александровим майна: автомашини вартістю 108 840 грн, гаража металевого – 96000 грн. й іншого майна вартістю 205 920 грн.

Александров також звернувся до суду з позовною заявою, де просив включити до складу спільного майна, що підлягає поділу, й інше майно, що

залишилося у позивачки, на суму 100 320 грн. (дамські ювелірні прикраси, книги).

З матеріалів справи впливало, що на ім'я Александрова був зроблений вклад в Ощадбанк, який був знятий ним 12 серпня 2017 р. Як заявив Александров, гроші він віддав дружині (120 000 грн.), проте Александрова цей факт заперечувала. При цьому вона повідомила суд, що про зняття грошей з рахунку дізналася тільки наприкінці 2017 р., коли між колишнім подружжям виникла суперечка про поділ спільного майна. У судовому засіданні Александрову не вдалося доказати факт витрачання грошей (120 000 грн.) на потреби сім'ї. Крім того, суд установив, що ювелірні вироби придбані Александровою до реєстрації шлюбу, а частину книг на суму 2 125 грн. вона одержала після смерті своїх батьків.

Вирішіть суперечку між колишнім подружжям про поділ майна.

Задача 3. Конєв Д. подав позов своїй колишній дружині Сенчиній А. про поділ майна, спільно нажитого ними під час шлюбу. У позовній заяві він зажадав, щоб йому присудили половину всього майна й одночасно залишили відкритий на його ім'я грошовий вклад у комерційному банку на суму 22 тис. грн., оскільки його колишня дружина за вісім років життя у шлюбі ніде не працювала, займалася домашнім господарством. дітей у них немає. У свою чергу, Сенчіна подала позов про визнання за нею права на пай у ЖБК, у квартирі якого вона проживала разом з Конєвим (пай був на його ім'я і три роки тому повністю сплачений), пославшись на те, що оплата цього паю здійснена за рахунок коштів, дарованих їй її батьками. Вона також зажадала виключити з опису майна, що підлягає поділу, її каракулеву шубу, шкіряну куртку, а також золоті прикраси, даровані їй колишнім чоловіком.

Розберіть доводи сторін.

Як слід вирішити суперечку між колишнім подружжям?

ТЕМА 9. СІМЕЙНІ ДОГОВОРИ ПОДРУЖЖЯ

(8 год. /10 год.)

Задача 1. Воронов неодноразово наполягав на отриманні дружиною вищої медичної освіти, обіцяючи їй за це купити діамантові сережки та норкову шубу. Через деякий час Воронова погодилась з його пропозицією, проте попросила укласти договір у якому передбачити купівлю їй чоловіком сережок у випадку закінчення 3-го курсу інституту, а шуби – після отримання диплома про вищу освіту.

Чи законні вимоги Воронової? Чи може укладатися сімейний договір з відкладальною умовою?

Задача 2. Громадянин О. до вступу в шлюб з громадянкою В. вніс на депозитний рахунок у банку на своє ім'я кошти в сумі 100 тисяч гривень. Після одруження протягом п'яти років подружжя поповнювало даний рахунок спільними коштами і він досяг 230 тисяч гривень. Пізніше між ними було укладено договір у якому було передбачено, що кошти, які були внесені на депозитний рахунок у банку належать тому, на чие ім'я оформлені. Подружжя розірвало шлюб та подало позов про поділ майна між ними.

Дайте правовий аналіз ситуації. Коли подружжя може вирішувати питання про поділ майна? Яким чином суд має поділити майно та зазначені кошти?

Задача 3. Під час укладання шлюбного договору подружжя Гордієнків встановило режим роздільної власності тільки на автомобіль чоловіка і спортивний інвентар для занять тенісом і лижами дружини, а до решти речей вирішили настановувати режим сумісної власності. Спеціальних умов володіння, користування і розпорядження майном вони не передбачили.

Автомобіль та спортивний інвентар були придбані подружжям протягом перших трьох років шлюбу. Після того подружжя користувалося ним незалежно один від одного. Після спливу двох років через переїзд на постійне місце проживання в сільський будинок Гордієнко стала просити чоловіка відвозити її по певних днях у місто, що було для чоловіка незручно у зв'язку з графіком його роботи. Тому він ігнорував прохання дружини, посилаючись на умови шлюбного договору. Тоді Гордієнко заявила, що, на її думку, шлюбний договір є недійсними через зміну їх місця проживання, що істотно вплинуло на умови користування майном.

Що ви можете сказати з приводу суперечок між подружжям?

Чи має право кожен із подружжя у разі встановлення шлюбним договором режиму роздільної власності на окремі види майна володіти, користуватися і розпоряджатися ним тільки на власний розсуд?

Чи є в цьому випадку підстави для зміни шлюбного договору?

Який порядок зміни шлюбного договору?

ТЕМА 10. АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА ЇХ ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

(10 год./ 10 год.)

Завдання 1. Провести порівняння підстав виникнення аліментних зобов'язань за Сімейним кодексом України та КпШС.

Задача 1. М. розірвав шлюб з Т., коли їй було 53 роки. М. був військовослужбовцем, сім'я постійно змінювала місце проживання, в зв'язку з чим дружина не могла працювати та отримати відповідний трудовий стаж для отримання пенсії. Від шлюбу у них є двоє повнолітніх дітей, які проживають окремо та матеріально забезпечені.

Чи має право Т. на аліменти від колишнього чоловіка? Які підстави (докази) необхідно навести для задоволення вимог Т.? Хто може надавати Т. матеріальне утримання відповідно до чинного законодавства?

Задача 2. Громадянка Л. пред'явила позов до чоловіка про стягнення аліментів. Вона пояснила, що перенесла в жовтні 2019 р. хворобу, її визнано інвалідом 2 групи, працювати вона практично немає змоги, а призначена їй пенсія складає нижче прожиткового мінімуму. Чоловік відмовився добровільно їй надавати допомогу, хоча може це робити, оскільки вони розірвали шлюб ще у серпні 2019 року і не є вже подружжям.

Вирішіть ситуацію і дайте правовий аналіз обставин, зазначених у задачі.

ТЕМА 11. ВИЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДІТЕЙ

(10 год./ 12 год.)

Завдання 1. Зробіть моніторинг наукових та науково-практичних періодичних видань («Право України», «Держава і право», «Підприємництво, господарство і право» тощо) та зробіть перелік публікацій з теми практичного заняття. Визначте основні напрями наукових дискусій.

Задача 1. Стеценко Н. звернулася з позовом про встановлення батьківства Терщенка В. стосовно її сина, який народився 10 лютого 2018 р. На доказ батьківства Стеценко представила його лист із санаторію від 5 березня 2017 р., в якому він писав, що любить її і був би радий, якби у них була дитина. Крім того, вона стверджувала, що про її вагітність від Терещенка знала його мати, яка водила її в жіночу консультацію, де їм пояснили, що аборт неможливий у зв'язку з великим терміном вагітності. Відмову від позову відповідач мотивував сумнівами у своєму батьківстві, хоча даних про те, що позивачка зустрічалася і мала близькі стосунки з іншими чоловіками, не було.

Чи є підстави для задоволення позову Стеценко?

Задача 2. Симонова І. В. перебувала у зареєстрованому шлюбі з Степановим М. С, але фактично проживала однією сім'єю з Горовим. В неї народилася донька у період перебування у шлюбі з Степановим М. С. Коли дитині виповнилось два роки, стосунки між Симоновою та фактичним чоловіком погіршилися. Він перестав дбати про неї, дитину, не підтримував матеріально і тому вона повернулася до свого законного чоловіка. Коли вона звернулася до Горова з вимогою про виконання його обов'язків як батька, він відповів, що оскільки вони проживають окремо, він звільняється від обов'язків щодо дитини.

Дайте правову оцінку відповіді Горова. Хто несе обов'язки щодо дитини: біологічний чи фактичний батько? Чи має право Степанов оскаржити батьківство Горова і чому?

Задача 3. У зв'язку з початком пологів у Потапової С. К., її було негайно направлено до лікарні. Вже через дві години вона народила дівчинку. Коли дівчинка підросла батько почав непокоїтися, оскільки чим старшою ставала донька, тим менше вона була схожа на нього. Зі свого боку дружина стверджувала, що це його дитина, однак чоловік наполягав на своєму. Тоді подружжя звернулося до лікарні з проханням провести експертизу ДНК. Батьки були здивовані, коли за результатами експертизи було встановлено, що ніхто з них не є біологічними батьками дівчинки. Тоді вони звернулися до пологового будинку з вимогою пояснити це. Виявилось, що через годину в той же день інша жінка Карлова І. В. також народила дівчинку. Єдиною людиною, хто міг допомогти встановити, чи не переплутали номерки, була акушерка, яка в той день була на чергуванні, але, на жаль, вона померла. Тоді Потапова звернулася до Карлової. Пояснивши все, вона прохала віддати їй дитину, однак Карлова відмовила, оскільки вона дуже звикла до доньки і віддавати її не бажає.

Чи Потапова має право вимагати повернення дитини? Яким чином вона може реалізувати це право? Які правові наслідки визнання Потапової

матір'ю дитини, яку виростила та виховала Карлова?

ТЕМА 12. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ТА МАЙНОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

(5 год./ 6 год.)

Задача 1. Подружжя Матвієнків вирішило дати хлопчику, який народився у них, ім'я Марс на честь планети з однойменною назвою, маючи на увазі, що дитина матиме рішучий і відважний характер, а в майбутньому стане космонавтом. Вибране ім'я було знехтуване працівниками органу ДРАЦСу при реєстрації народження дитини. В обґрунтування рішення батькам було пояснено, що це ім'я не вказано в довіднику особистих імен, а в подальшому може викликати насмішки в однолітків дитини в дитячому садку і в школі. Батьки погодилися з цим і переписали заяву, вказавши в ньому інше ім'я — Василь.

Чи обґрунтовані були вимоги працівників органу ДРАЦСу ?

Як слід було вчинити батькам у такій ситуації ?

Задача 2. Не перебуваючи в зареєстрованому шлюбі, Колесниченко і Муратов у спільній заяві до органу ДРАЦСу просили зареєструвати факт народження їх сина Віктора і записати Муратова його батьком. Завідувач органу ДРАЦСу опинився у скрутному становищі, тому що кожен з батьків просив дати дитині своє прізвище і спроби добитися вирішення спірного питання за їх взаємною згодою не мали успіху.

Яке прізвище у такій ситуації матиме син Колесниченко і Муратової ?

Який орган може вирішити суперечку між батьками дитини з цього питання ?

Задача 3. Між подружжям Торопенків виникла суперечка з приводу навчання семирічної дочки Ольги. Батько наполягав на навчанні дочки в гімназії з викладанням низки предметів англійською мовою, а мати категорично заперечувала проти цього, вважаючи, що в Олі слабке здоров'я, а навчальне навантаження в гімназії велике. Бабуся і дідусь Олі, що проживали разом з Торопенками, підтримали в суперечці зятя.

Який вихід пропонує закон за відсутності згоди між батьками з питань виховання дітей ?

Задача 4. Степченко В. в позовній заяві просила суд визнати Бутько С. батьком дитини, яка народилася 12 грудня 2015 р. Позивачка вказала, що Бутько визнавав своє батьківство не тільки в період її вагітності, а й після народження дитини. Він допомагав їй матеріально, а потім від батьківства категорично відмовився. Відповідач пояснив у судовому засіданні, що їх інтимні стосунки зі Степченко почалися у травні 2015 р. Надалі він поселився в її квартирі. У період вагітності і після народження дитини Бутько визнавав себе за батька, повіривши твердженням позивачки про передчасність пологів. Однак у лютому 2017 р. Бутько стало відомо, що пологи були нормальними, дитина народилася доношеною, тому він від батьківства відмовився і позов Степченко не визнав.

Чи підлягає позов Степченко задоволенню?

Тема 13-15: ФОРМИ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ПОЗБАВЛЕНІ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

(5 год./ 4 год.)

Завдання виконати у письмовій формі з посиланням на чинні нормативно-правові акти та навчально-методичні та інші джерела сімейного та цивільного права з обґрунтуванням своїх думок.

Завдання 1. Складіть порівняльну таблицю форм влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування (вказати на спільні та відмінні ознаки).

Задача 1. Після розірвання шлюбу батьків п'ятирічний Сашко Протасов залишився проживати з матір'ю в м. Луцьку. Його батько влаштувався на військову службу за контрактом і виїхав за кордон, звідки перераховував аліменти на сина. Через рік мати Сашка важко захворіла і померла. Після цього хлопчик тимчасово проживав у далеких родичів, які не мали наміру взяти його на виховання у свою сім'ю, вважаючи, що виховувати Сашка повинен його батько. На запит органу опіки і піклування командир військової частини повідомив, що батько Сашка виїхав для подальшого проходження служби в район збройного конфлікту. Подальші запити про його місцезнаходження результату не дали.

Через місяць після направлення останнього запиту орган опіки і піклування вжив необхідні заходи, щоб Сашка взяли на облік дітей, які залишилися без піклування батьків, а ще через три місяці Сашко був усиновлений у судовому порядку подружжям Сидорченків, які проживали в одному з міст тієї самої області.

Через шість місяців після усиновлення до м. Луцька прибув батько Сашка, який пояснив, що потрапив у полон і протягом тривалого часу утримувався незаконним збройним формуванням. Вважаючи дії органу опіки і піклування незаконними, він зажадав отримати відомості про сина і звернувся до суду з вимогою про скасування усиновлення своєї дитини, заявивши, що він має переважне право на виховання

Чи обґрунтовано діяв орган опіки та піклування, коли Сашка Протасова взяли на облік дітей, що залишилися без піклування батьків ?

Поясніть підстави визнання дітей такими, що залишилися без піклування батьків.

Яке рішення, на Вашу думку, повинен ухвалити суд за заявою рідного батька Сашка Протасова ?

Задача 2. Восьмирічний Борис Кравдов, що залишився без піклування батьків, був тимчасово влаштований органом опіки та піклування до виховного закладу для дітей, що залиглилися без піклування батьків. Заходи стосовно його влаштування в сім'ю (на усиновлення) на території області за місцезнаходженням виховної установи протягом чотирьох місяців результату не дали. Після цього керівник виховного закладу Марков на прохання іноземної посередницької фірми самостійно організував знайомство із Борисом

подружжя Томсон — громадянами США, а потім за погодженням з ними дав висновок про можливість усиновлення Бориса. Цей висновок був представлений у суд для вирішення питання про усиновлення Бориса Кравцова подружжям Томсон.

Дізнавшись про це, орган опіки та піклування відкликав із суду висновок Маркова і поставив питання про залучення його до адміністративної відповідальності. Однак Марков не погодився з тим, що скоїв правопорушення, пояснивши, що вжив усі можливі заходи з влаштування дитини в сім'ю і діяв у її інтересах.

Чи є підстави для залучення Маркова до адміністративної відповідальності?

Як повинні діяти керівник виховного закладу та орган опіки й піклування в такій ситуації?

Задача 3. Після смерті батьків неповнолітнього Олега Дубовикова його родичі обговорювали питання про подальше виховання хлопчика. При цьому більшість родичів висловили думку, що розумним буде усиновлення його дядьком Волчковим Я. (рідним братом матері хлопчика) як найближчим родичем. Але останній пояснив родичам, що не може усиновити дитину, оскільки проти цього заперечує його дружина. Тоді бабуся хлопчика Дубовикова Н. (мати батька), вважаючи доводи Волчкова непереконаливим, сама подала до суду заяву про встановлення усиновлення Олега Дубовикова Волчковим.

Чи правомірно вчинила Дубовикова?

Чи прийме суд заяву до розгляду?

Які умови усиновлення дитини?

Задача 4. Громадянин Петренко подав до суду заяву про встановлення усиновлення семирічного сироти Дмитра Симоненка, що тимчасово перебував після смерті батьків у дитячому будинку. У зв'язку з цим суддя під час підготовки справи до судового розгляду витребував з органу опіки та піклування висновок про обґрунтованість і відповідність усиновлення інтересам дитини.

Через місяць до суду надійшов такий висновок, до якого були докладені й інші документи: згода органу опіки та піклування на усиновлення; свідоцтво про народження Дмитра Симоненка; медичний висновок про стан здоров'я, фізичний і розумовий розвиток хлопчика; згода директора дитячого будинку на усиновлення Дмитра Симоненка. Проте суддя зажадав від органу опіки і піклування додатково подати також акт обстеження умов життя Петренка та дані про наявність і розмір його грошового внеску. Своє рішення суддя пояснив необхідністю ретельного з'ясування матеріального стану Петренка з метою визначення його можливостей гідно виховувати дитину.

Чи обґрунтовані, на Вашу думку, вимоги судді?

Які документи повинні бути додані усиновлювачем до заяви в суд про встановлення усиновлення дитини і до висновку, що надав орган опіки і піклування?

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

У випадку участі здобувача освіти у всеукраїнських чи міжнародних науково-практичних конференціях з тематикою, що стосується освітнього компонента та публікації результатів дослідження у збірниках матеріалів конференції, отримання сертифікату учасника, здобувач освіти звільняється від написання ІНДЗ й отримує 15 б.

ІНДЗ повинне містити вступ, де висвітлюється актуальність, новизна теми, джерельна база та значення (5% основного тексту); основну частину, де розкривається сутність обраної теми дослідження шляхом аналізу чинного сімейного законодавства, практики його застосування, праць вітчизняних та зарубіжних цивілістів; висновки, де передбачити особисті конкретні зауваження та рекомендації з теми дослідження (5% основного тексту) та списку використаних джерел відповідно до встановлених вимог.

1. Інститут заручин за Сімейним кодексом України.
2. Захист інтересів дітей у разі розірвання батьками шлюбу.
3. Правосуб'єктність дитини як учасника сімейних правовідносин.
4. Таємниця усиновлення: поняття та види.
5. Соціальні регулятори сімейних відносин.
6. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні.
7. Захист дітей від жорстоких батьків.
8. Цивілістичні та сімейно-правові характеристики змісту шлюбного договору.
9. Правовий режим майна осіб, які перебувають у фактичних відносинах.
10. Міжнародний досвід правового регулювання конкубінату.
11. Спільне майно та спільна сумісна власність подружжя: співвідношення понять та проблеми реалізації.
12. Правові аспекти міжнародного усиновлення в Україні.
13. Недійсність шлюбу в Україні та країнах Європи: порівняльно-правовий аспект.
14. Шлюбний договір як джерела регулювання майнових відносин подружжя в Україні та країнах романо-германської правової системи.
15. Попередження та протидія насильства у сім'ї в законодавстві України та країн Європи.
16. Укладення шлюбу в умовах воєнного стану.
17. Розірвання шлюбу в умовах воєнного стану.
18. Аліментні зобов'язання в умовах воєнного стану.
19. Квазі-сімейні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
20. Примушування до шлюбу: поняття, види, правове регулювання.
21. Стамбульська конвенція щодо криміналізації примушування до шлюбу: національний досвід в міжнародному контексті.

15 балів написання індивідуального наукового-дослідного завдання

№ п/п	бали	Оцінка	Оцінка відповідно ЕСЕС
-------	------	--------	------------------------

1	15 - 14	відмінно	здобувач освіти демонструє вільне володіння проблемою, яка виносить для наукового опрацювання з обґрунтуванням своїх думок необхідною кількістю джерел;
2	13 – 7	добре	здобувач освіти при аналізі наукової проблеми допускає деякі неточності, теоретичні положення не завжди аргументовані;
3	6 - 4	задовільно	здобувач освіти опрацював лише законодавство з теми наукового дослідження без наукових джерел та власних пропозицій щодо вирішення наукової проблеми;
4	3 - 0	незадовільно	здобувач освіти не окреслив меж проблеми та шляхи її вирішення з посиланням на наукові джерела та законодавство;

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти

Формуючи лекції і практичні завдання, викладач створює умови для найбільш ефективного засвоєння здобувачем освіти знань в межах освітнього компонента. Досягненню відповідної мети слугує, зокрема визначення тих питань, що за рівнем складності можуть бути вивчені здобувачем освіти в межах самопідготовки.

При цьому в процесі викладення освітнього компонента викладач використовує сучасні наукові методи, спрямовані в тому числі на розвиток у здобувачів освіти критичного мислення і вміння самостійно аналізувати обставини правової реальності та давати їм оцінку з точки зору положень чинного законодавства України у сімейно-правовій сфері.

Відвідування лекційних і практичних занять здобувачем освіти покликане забезпечити отримання ним концентрованих знань, що досягається у тому числі безпосередньою участю в обговоренні відповідної тематики, а також зверненням до викладача із запитаннями з метою конкретизації тих чи інших аспектів предмету розгляду. Якщо інше не встановлено положеннями нормативно-правових документів Університету, відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим.

Поточний контроль здійснюється під час усного опитування на практичних заняттях, написання тестових завдань, під час розв'язування задач, написанні контрольних робіт, виконання завдань для самостійного опрацювання тощо. Самостійна робота окремо не оцінюється, а враховується при поточному контролі здобувачів освіти.

Відповідно до п 4.5. Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 26 червня 2025 р. протокол № 8 Вченої ради передбачено, що здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо й

досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК.

Науково-методичною комісією факультету затверджено систему бонусних балів, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК в обсязі до 35 балів (протокол № 01 від 03 вересня 2025 р.).

Види студентської наукової та практичної активності	Кількість бонусних балів
Публікація наукової статті в періодичному науковому фаховому виданні категорії «Б» (у співавторстві із науковим керівником)	до 7 балів
Виступ з доповіддю на міжнародній, всеукраїнській науково-практичній конференції, засіданні круглого столу, симпозіуму та іншому науковому заході	до 5 балів
Публікація тез доповіді у збірнику матеріалів конференції, круглого столу чи іншого наукового заходу	до 5 балів
Участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді	до 8 балів
Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт	до 10 балів

Політика щодо академічної доброчесності

Вивчаючи цей ОК, здобувач освіти погоджується виконувати етичні принципи та визначені законом правила, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності, що передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Основні засади дотримання академічної доброчесності визначено у Положенні про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного

університету імені Лесі Українки <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/Polozhennya-pro-plagiat-gruden-24.pdf>, а також у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Поточний контроль за темами освітнього компонента здійснюється в межах практичних занять, що проводяться згідно розкладу.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом ОК. У цьому випадку завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів. Максимальна кількість балів за поточний контроль з ВОК 100 балів.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач освіти досяг результатів навчання, передбачених ОП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як ОК в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом ОК (Порядок визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29 серпня 2024 року https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC._%D0%9B.%D0%A3._%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf)

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 26 червня 2025 року (URL: <https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk.otsinyuvannya.pdf>) підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершальних етапах і проводиться у формі заліку, який відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбачених навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом.

Підсумковий модульний контроль не планується, не проводиться.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ВОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

Залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ВОК. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості 100.

У день складання заліку за основною сесією не проводяться додаткові опитування здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Залік проводиться в усній формі, а у випадку асинхронного навчання у тестовому режимі на платформі Moodle.

Перелік питань до заліку

1. Предмет та метод правового регулювання сімейного права України.
2. Принципи, функції, система сімейного права України.
3. Поняття, ознаки та підстави виникнення сім'ї.
4. Поняття, ознаки, юридичні наслідки фактичних відносин чоловіка та жінки, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі.
5. Сімейні правовідносини: поняття, ознаки, види, структура.
6. Об'єкти сімейних правовідносин: поняття та види.
7. Поняття та види підстав виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин.
8. Юридичні факти у сімейному праві України.
9. Поняття та види строків у сімейному праві України. Позовна давність у сімейному законодавстві України.
10. Конституція України як джерело сімейного права України.
11. Договір як джерело сімейного права України.
12. Сімейний кодекс України та його характеристика.
13. Судова практика та її значення в регулюванні сімейних правовідносин.
14. Здійснення сімейних прав (поняття, зміст, засади). Зловживання сімейними правами (поняття, зміст, тлумачення).
15. Форми та способи захисту сімейних прав.
16. Поняття шлюбу в сімейному праві України та його ознаки. Принципи шлюбу.

17. Умови укладання шлюбу.
18. Час та місце укладення шлюбу.
19. Органи, які здійснюють державну реєстрацію шлюбу.
20. Санація шлюбу: поняття, підстави, наслідки. Визнання шлюбу неукладеним.
21. Перешкоди до укладення шлюбу в Україні.
22. Недійсність шлюбу: поняття та моделі.
23. Правові наслідки недійсності шлюбу для добросовісного та недобросовісного подружжя.
24. Поняття та підстави припинення шлюбу.
25. Умови розірвання шлюбу в органах ДРАЦС.
26. Підстави розірвання шлюбу в судовому порядку.
27. Юридичні наслідки розірвання шлюбу майнового та немайнового характеру.
28. Умови та правові наслідки поновлення шлюбу. Режим окремого проживання подружжя: поняття, підстави, наслідки.
29. Поняття та види особистих немайнових правовідносин подружжя.
30. Поняття та види майнових відносин подружжя. Співвідношення понять «майнові відносини подружжя» та «відносини власності подружжя».
31. Поняття та види правового режиму майна подружжя.
32. Відмінність законного режиму майна подружжя від договірному режиму майна подружжя.
33. Об'єкти права спільної сумісної власності подружжя.
34. Розпорядження спільним майном подружжя.
35. Майно, що є особистою приватною власністю дружини та чоловіка. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності.
36. Право подружжя на поділ майна: поняття та принципи поділу. Категорії об'єктів, що підлягають поділу подружжям.
37. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів.
38. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком.
39. Поняття, види, значення договорів подружжя.
40. Право на укладення, форма, строки та зміст шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору. Визнання шлюбного договору недійсним. Зміна умов шлюбного договору.
41. Аліментні зобов'язання батьків по утриманню дітей та його виконання. Стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами.
42. Аліментні зобов'язання дітей по утриманню батьків та його виконання.
43. Особисті немайнові правовідносини батьків та дітей: поняття та види.
44. Підстави, порядок та наслідки позбавлення батьківських прав. Позбавлення усиновлювача батьківських прав як підстава припинення усиновлення. Поновлення батьківських прав.
45. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають (не перебувають) у шлюбі між собою. Оспорювання батьківства, материнства.
46. Прийомна сім'я: поняття та види.

47. Дитячий будинок сімейного типу.
 48. Патронат над дітьми.
 49. Усиновлення: поняття, суб'єкти та умови.
 50. Поняття та види таємниці усиновлення. Юридичні наслідки усиновлення.
 Припинення усиновлення.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

90-100 – здобувач освіти демонструє вільне володіння теоретичними питаннями, вміє переконливо, з посиланням на сімейне законодавство обґрунтовувати проблему, яку висвітлює; безпомилково дає відповіді на поставлені питання з посиланням на норми сімейного законодавства; вільно володіє термінологією з сімейного права;

82-89 – здобувач освіти при відповіді на теоретичні питання відповідає повно, володіє термінологією з сімейного права, знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права, вміло їх застосовує при відповіді на питання, однак може допускати деякі неточності чи положення без їх доведеності;

75-81 – здобувач освіти при відповіді на теоретичні питання може порушувати системність їх викладу, допускати окремі неточності, без їх доказовості, однак знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права, застосовує при відповіді на питання, володіє основними категоріями з сімейного права;

67-74 – здобувач освіти володіє більшістю теоретичними питаннями з предмету вивчення, володіє термінологією з сімейного права, знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права; однак не завжди може правильно та аргументовано застосувати норму сімейного законодавства при відповіді на питання;

60-66 – здобувач освіти не володіє більшістю теоретичними питаннями, однак знає основні категорії та нормативно-правові акти у сфері сімейного права, але при відповіді на питання не обґрунтовує та не аргументує свою відповідь;

1-59 – здобувач освіти володіє теоретичними питаннями поверхнево; знає окремі категорії та нормативно-правові акти у сфері сімейного права, але не вміє правильно їх застосовувати під час відповіді на питання.

5 балів – поточне оцінювання (денна / очна форма навчання)

№ п/	бали	Оцінка	Оцінка відповідно ECES

п			
1	5-4,5	відмінно	здобувач освіти демонструє вільне володіння питаннями практичного заняття, вміє переконливо, з посиланням на сімейне законодавство обґрунтовувати проблему, яку висвітлює; безпомилково виконує практичні завдання згідно сімейного законодавства та судової практики, бере участь у дискусії;
2	3,4-2	добре	здобувач освіти при відповіді на теоретичні питання практичного заняття допускає поодинокі неточності, однак знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права, вміє їх застосовувати під час розв'язуванні задач та аргументувати свою відповідь;
3	1,9-0,8	задовільно	здобувач освіти не володіє більшістю питань практичного заняття, однак знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права; виконуючи завдання, посилається на законодавство, але не обґрунтовує свою відповідь;
4	0,7-0	незадовільно	здобувач освіти володіє питаннями практичного заняття поверхнево; знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права, але не вміє правильно застосовувати під час розв'язування практичних завдань.

10 балів – поточне оцінювання (заочна форма навчання)

№ п/п	бали	Оцінка	Оцінка відповідно ECES
1	10-8	відмінно	здобувач освіти демонструє вільне володіння питаннями практичного заняття, вміє переконливо, з посиланням на сімейне законодавство обґрунтовувати проблему, яку висвітлює; безпомилково виконує практичні завдання згідно сімейного законодавства та судової практики, бере участь у дискусії
2	7-5	добре	здобувач освіти при відповіді на теоретичні питання практичного заняття допускає деякі неточності, однак знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права, вміє їх застосовувати під час розв'язуванні задач та аргументувати свою відповідь;
3	4-2	задовільно	здобувач освіти не володіє більшістю питань практичного заняття, однак знає нормативно-правові акти у сфері сімейного права; виконуючи завдання, посилається на законодавство, але не обґрунтовує свою відповідь;
4	1-0	незадовільно	здобувач освіти володіє питаннями практичного заняття поверхнево; знає, але не вміє правильно застосовувати нормативну базу під час розв'язування практичних завдань.

20 балів - написання контрольної роботи (денна / очна форма навчання)

№ п/п	бали	Оцінка	Оцінка відповідно ECES
1	20-18	відмінно	здобувач освіти повно відповідає на питання контрольної роботи, вільно володіє термінологією з сімейного права, вміє застосовувати норми законодавства при відповіді на

			питання та аргументувати свою позицію;
2	17-10	добре	здобувач освіти при відповіді на питання контрольної роботи допускає поодинокі неточності; володіє термінологією з сімейного права; знає нормативно-правові акти з питання контрольної роботи; вміло застосовує норми сімейного законодавства при відповіді на питання;
3	9-5	задовільно	здобувач освіти поверхнево володіє більшістю питаннями контрольної роботи, знає основні категорії та нормативно-правові акти з сімейного права; використовує норми сімейного законодавства, але не пояснює їх застосування при відповіді на питання;
4	4-0	незадовільно	здобувач освіти не може дати аргументовано відповідь на питання контрольної роботи, висловлює власну думку при відповіді на питання без посилання на норми сімейного законодавства, володіє окремими категоріями сімейного права.

40 балів - написання контрольної роботи (заочна форма навчання)

№ п/п	бали	Оцінка	Оцінка відповідно ECES
1	40-37	відмінно	здобувач освіти повно відповідає на питання контрольної роботи, вільно володіє термінологією з сімейного права, вміє застосовувати норми законодавства при відповіді на питання та аргументувати свою позицію;
2	36-20	добре	здобувач освіти при відповіді на питання контрольної роботи допускає поодинокі неточності; володіє термінологією з сімейного права; знає нормативно-правові акти з питання контрольної роботи; вміло застосовує норми сімейного законодавства при відповіді на питання;
3	19-5	задовільно	здобувач освіти поверхнево володіє більшістю питаннями контрольної роботи, знає основні категорії та нормативно-правові акти з сімейного права; використовує норми сімейного законодавства, але не пояснює їх застосування при відповіді на питання;
4	4-0	незадовільно	здобувач освіти не може дати аргументовано відповідь на питання контрольної роботи, висловлює власну думку при відповіді на питання без посилання на норми сімейного законодавства, володіє окремими категоріями сімейного права.

VI. Рекомендована література та Інтернет-ресурси

Методичне забезпечення

1. Старчук О. В. Сімейне право України: силабус вибіркового освітнього компонента. URL: [https:// www.law.vnu.edu.ua](https://www.law.vnu.edu.ua)
2. Старчук О. В. Електронний освітній ресурс «Сімейне право України». URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1640> (рекомендовано науково-методичною радою університету до використання у навчальному процесі. Протокол № 2 від 19.10.2022).

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. із змінами і доповн. *Відом. Верхов. Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. із змінами і доповн. *Оф. вісн. України*. 2003. № 11. Ст. 16.
4. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1 липня 2010 р. із змінами і доповн. *Відом. Верхов. Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509.
5. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України в ред. від 22 березня 2001 р. із змінами і доповн. *Відом. Верхов. Ради України*. 2001. № 20. Ст. 102.
6. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. із змінами і доповн. *Відом. Верхов. Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
7. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. із змінами і доповн. *Відом. Верхов. Ради України*. № 6. 2005. Ст. 147.
8. Про Концепцію державної сімейної політики: Постановою Верховної Ради України від 17 вересня 1999 р. № 1063–XIV. *Відом. Верхов. Ради України*. 1999. № 46–47. С. 404.
9. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88. URL: <http://kmu.gov.ua/>.
10. Положення про дитячий будинок сімейного типу: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 564. URL: <http://kmu.gov.ua/>.
11. Положення про прийомну сім'ю: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 565. URL: <http://kmu.gov.ua/>.

Акти органів судової влади:

1. Рішення Конституційного Суду України від 3 червня 1999 р. № 5-рп/99 (справа про офіційне тлумачення терміна член сім'ї). *Офіційний вісник України*. 1999. № 24. С. 180.
2. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 р. № 11. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. Харків : Одиссей, 2010.
3. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 р. № 3. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. Харків : Одиссей, 2010.
4. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. Харків : Одиссей, 2006.

Рекомендована навчальна та наукова література:

Основна:

1. Апопій І. В. Сімейне право України: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2022. 360 с.
2. Борисова В. І., Жилінкова І.В. Сімейне право : підручник. Київ : Право, 2022. 320 с.
3. Сімейне право України: підручник. [Т. В. Бондар, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера та ін.]; за заг. ред. Т. В. Бондар, О. В. Дзери. 3-є вид., стереотип. К. : Юрінком Інтер, 2023. 520 с.
4. Дзера О. В., Боднар Т. В. Сімейне право України: підручник. Суми : Юрінком Інтер, 2020. 520 с.
5. Дякович М. М. Сімейне право України: навчальний посібник. Харків : ЕКУС, 2022. 416 с.
6. Менджул М. В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород : «РІК-У», 2021. 296 с.

7. Науково-практичний коментар. Сімейний кодекс України / за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
8. Процьків Н. М., Гетьманцева Н. Д. Сімейне право: навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю Федьковича, 2021. 148 с.
9. Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. К. : Ліра-К, 2023. 370 с.

Додаткова:

1. Сімейне право України: підручник / за ред. А. О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с.
2. Старчук О. В., Яциняк О. П. The concept of discrimination in family law Ukraine: problems of definition. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1. С.86-92.
3. Старчук О. В. Торчило Я. О. До питання правового регулювання протидії домашньому насильству. *Науковий вісник ХДУ*. № 1. 2017. С. 96–99.
4. Старчук О. В. Правове регулювання створення та функціонування прийомної сім'ї в Україні та Польщі: порівняльно-правові аспекти. *Area Nauki*. Люблін. 2017. № 1. С. 102–109.
5. Старчук О. В. До питання посвідчення нотаріусом конкубатного договору. *Право і суспільство*. № 1. 2017. С. 77–81.
6. Старчук О. В., Яциняк О. П. Нотаріальна форма майнових договорів чоловіка та жінки, які не перебувають у цивільному шлюбі. *Право і суспільство*. №. 2. 2019. С. 61–66.
7. Старчук О. В. Щодо міжнародних та європейських стандартів протидії домашнього насильству. Проблеми забезпечення прав і свобод людини, їх захисту в країнах Європи: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. е-конф. (13 грудня 2019 р. м. Луцьк) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2019.
8. Старчук О. В., Яциняк О. П. Notarial regulation of family legal relations. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія. Право. Вип. 61. Т. 1. 2020. С. 88–92.
10. Старчук О. В. Фактичні відносини жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою: національний та міжнародний досвід. *Area Nauki*. Люблін. 2020. № 1 (7). С. 76–83.
11. Старчук О. В., Яциняк О. П. Щодо класифікації сімейно-правових договорів. Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами XVI Міжнар. наук.–практ. конф., м. Луцьк, 29-30 травн. 2020 р. / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк: Вежа-Друк, 2020.
12. Старчук О. В., Пеньшіна С. О. Щодо правового регулювання застосування ДРТ: вітчизняний та міжнародний досвід. Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. е-конф. (11 грудня 2020 р. м. Луцьк) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. С. 194–197.
13. Старчук О. В. Договірне регулювання режиму окремого проживання подружжя. *Історико-правовий часопис*. 2021. № 1. С. 67-73.
14. Старчук О. В. Правове регулювання права на сім'ю. Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу: матеріали доп. учасн. VII Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2021 р. м. Луцьк) / упор.: О. І. Бундак, Т. Й. Жалко, Н. Г. Конон. Луцьк: ЛІРоЛ, 2021. С. 202-206.
15. Старчук О. В. Щодо підстав виникнення сім'ї. Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами XVI Міжнар. наук.–практ. конф., м. Луцьк, 4-5 червн. 2021 р. / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк: Вежа-Друк, 2021.
16. Старчук О. В. Встановлення сепарації судом: європейський досвід на прикладі польського законодавства. Правове регулювання суспільних відносин: питання теорії та практики: монографія / А. В. Духневич, І. М. Якушев, Д. С. Спесівцев, О. В. Старчук та ін. Луцьк : Завжди поруч, 2022.
17. Старчук О. В. Приватні та публічні елементи створення та функціонування прийомної сім'ї. Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного

- поступу: матеріали доп. учасн. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (26 травня 2022 р. м. Луцьк) / упор.: О. І. Бундак, Т. Й. Жалко, Н. Г. Конон. Луцьк: ЛІРоЛ, 2022.
18. Старчук О. В. Правове регулювання прийомного виховання в Україні та Польщі: порівняльно-правові аспекти. *Історико-правовий часопис*. 2023. № 1 (20). С. 83–89.
  19. Старчук О. В. Щодо правового регулювання реєстрованого партнерства в Україні та зарубіжних країнах. Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: тези доповідей за матеріал. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 27-28 квітня 2023 року) / відп. ред. Я. І. Ленгер, А. М. Земко. Луцьк: ВІПЛІНТУ, 2023. С. 137–141.
  20. Старчук О. В. Щодо співвідношення конкубітату та реєстрованого партнерства як підстав виникнення сім'ї в Україні. Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу: матеріали доп. учасн. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, Лірол, 25 трав. 2023 р.) / упоряд.: О. І. Бундак, Л. В. Бензель. Луцьк : ЛІРоЛ, 2023. С. 248–251.
  21. Старчук О. В. Нотаріальна форма договору реєстрованого партнерства. Актуальні питання реформування правової системи: зб. наук. ст. за матеріалами XX Міжнар. наук.–практ. конф., м. Луцьк, 16- 17 вер. 2023 р. / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк: Вежа-Друк, 2023.
  22. Старчук О. В. Договірне регулювання сімейних правовідносин (досвід зарубіжних країн). Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. е-конф. (м. Луцьк, 08 грудня 2023 р.) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 107-109. 1 електрон. диск (CD-ROM). Об'єм даних 1,35 Мб.

Інтернет-ресурси:

<http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
<http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
<http://www.president.gov.ua/> – Президент України
<http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України
<http://www.ccu.gov.ua\uk\index> – Конституційний суд України
<http://sc.gov.ua/> – Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
<http://reyestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень
<http://court.gov.ua/sudy/> – Судова влада України
<http://www.vru.gov.ua/> – Вища рада юстиції
<http://vkksu.gov.ua/> – Вища кваліфікаційна комісія суддів України
<http://nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html>. – Наукова юридична періодика України
www.studrada.com.ua – Центральний юридичний портал України
www.ukr-pravo.at.ua – Правовий портал
www.jurconsult.net.ua – Всеукраїнський юридичний портал
www.liga.kiev.ua/ – Інформаційно-пошукова системи по законодавству «Ліга»
<http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал
<http://student.pp.ua/load> – Студентський портал України
http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html – Юридичні інформаційні ресурси